

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 12 „ „ „

Pentru Roman'a:
prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrale pentru fiesoc-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

De pre campulu resbelului.

Scirile, ce le primiramu de pre campulu resbelului, nu ni aducu nece una noutate importanta, ci se marginescu la miscarea armatelor nemtiesci, la esplodarea citadelei d'in Laon si la asaltarea cetatii Strassburg, carea se va esecuta cu finea acestei septemane. Cu privire la miscarea armatelor nemtiesci, cetimu, ca armat'a a 4. a plecatu preste Villers-Cotterets, in directiune sud-vestica de la Soissons, catra Nanteuil, Senlis si Chantilly, era avangard'a cavaleriei d'in armat'a a 3. se afla degia in Lagny. Francesii voiescu se aiba, pana in 16. sept., cinci corpuri de armata dislocate innaintea forturilor de la Parisu, cari voru ave missiunea d'a primi si intimpinã colonele cavaleriei prusesci, ce se accepta innaintea Parisului pre 17. sept.

Nu incapa indoiela, ca guvernulu republicei franceze iè tote mesurile necesarie pentru apanarea capitalei Franciei, era poporul e resolutu a si aperi iubit'a sa patria pana la celu d'in urma barbatu. Asiè, in una corespundintia d'in Parisu, datata d'in 7. septevre, cetimu urmatoriele: „Numerulu gardistiloru mobili cresce d'in dî in dî. Numai asta di, adeca in 7. sept., au sositu in Parisu cam la diece mîi de gardisti mobili. Cei 20.000 de cabili, cari se accepta d'in Algeri'a, se afla in departare mica de la Parisu. Cãtra Melun s'au stricatu tote podurile, si s'au taiatu arborii, pentru a inchide cu ei cãlile. Aici se ièu mesurè pentru casulu, candu s'aru intemplã incendie in cetate. Tote materiile usioru aprindietorie trebuescu duse d'in cetate in unu locu siguru. Totu de una-data locuitorii d'in apropiarea portiloru cetatii fure provocati a-si duce efectele in intrulu Parisului. Parisienii parasescu in masse cetatea, asiè in cãtu cãlile ferate nu ajungu a-i transportã pre toti. Cele 18. batalione ale gardeloru mobile d'in Parisu se voru tramite in forturi, era gardele nationale se voru intrebuintã in fortificatiuni. Cirque Napoleon si Cirque des Champs Elisées au devenitu casarme mari, era Neuilly s'a prefacutu in unu castru potinte. Inimiculu se accepta in totu momentulu. Devis'a parisianiloru e, ca séu invingu armele franceze, séu se va versã inca pre atât'a sange, pana candu Prussia va deveni oboita si storsa, si opiniunea publica revoltata va impune pace invingatorului; trebe se mai uida séu vulneze sute de mîi de omeni, si atunci sangele versatu se va radica contra Prusiei carea, daca nu va pune stavila crudelitãtiloru sale, va fi coasiderata de celu mai neimpacatu inimicu alu civilizatiunei.“

In una alta corespundintia d'in Parisu, datata d'in 11. sept., cetimu urmatoriele: „Amu venitu la convictiunea, ca Franciei nu i-este iertatu a-si acceptã mantuirea de la nimene altulu, decãtu de la sine insa-si. Se pare, ca Europ'a crede, cumcã Franci'a nu voiescu si nece nu se incerca a se mai aperi. Inse Europ'a se insiela fôrte. — Strassburg-ulu si chiaru si cetãtile mai neinseminate, precum Toul si Pfalzburg-ulu, dau esemple de unu patriotismu eroicu, esemple, cari de siguru voru fi imitate si aice. E dreptu, ca Parisulu nu e locuitu eschisivu de eroi; sunt fara indoiela si omeni fricosi si slabi la angeru, inse maioritatea e insufletita de una resolutiune nedescriptibila.

Aperarea Parisului va fi terribila. D'intre gardele mobile, destinate pentru apanarea capitalei, au sositu in una unica dî 19.500 fetiori. In interesulu apanarii nationali se devasteza totu tienu-tulu Parisului si padurile cele frumose se deardu. Pentru casulu, candu inimiculu ar' strabate in vre-unu suburbiu, se infintieza barricade mobile, si Rochefort e numitu comandante alu acestei armate, carea va atacã pre inimicu pre stade.

Republic'a franceza, recunoscuta degia de Americ'a, Elveti'a, Ispani'a, Itali'a, Austri'a, Belgi'a si de Portugali'a, a capetatu unu aliatu nou, pre Garibaldi, care si-a oferitu guvernului sabi'a si servitiile sale. — Elu se accepta in Chambéry si va primi comand'a a supr'a unu corpu de armata, constatatoriu d'in 15.000 fetiori, cari se numescu „venatori de alpi,“ si voru prestã ser-

vitie forte bune in luptele de guerilla, ce se voru organizã.“

Diurierele franceze publica cu privire la catastrofa d'in Laon, urmata in 9 sept. urmatoriele: „Cetatea Laon nu mai esista. Ea era edificata pre una aradicatura, carea domina unu munt' de 780 mila. Aradicatur'a avea 6 etagie cu scobiture, si era scutita prin una citadella, in care se aflau 13 tunuri si unu magazinu cu 26.000 chilogramme ierba de pusca. Sambeta, in 4. sept., a sositu in Laon 15.000 francesi sub conducerea generalului Maud'huy, cari nu s'au fostu potutu impreunã cu corpu de armata alu generalului Vinoy. Maud'huy primi comand'a suprema a supr'a Laon-ului, si se luara mesurèle cele mai energice pentru apanarea cetatii. Puterea armata cresce domineca in numeru considerabilu, prin sosirea militariloru fugari. Dupa ace'a s'a anuntiatu innaintea nemtiloru si sér'a fû cunoscuta proclamarea republicei. In diu'a urmatoria s'osi scirea despre catastrofa de la Sédan, si numai decãtu se incepù retragerea trupeloru spre Parisu. In decusulu acestui tempu nime nu s'a prè interesatu de comandantele cetatii. Nu incapa indoiela ca pre tempulu retragerii armatei franceze spre Parisu, comandantele si-a fostu conceputu degia fatal'a sa resolutiune. Elu scia, ca nu pote aperi Laon-ulu si ca in cetate are una multime de pravu de pusca. Marti sosira degia mai multi ulani prusesci innaintea fortaretei, cari inse fure respinsi. In diu'a urmatoria, numerulu inimiculu cresce totu mai tare, pana candu, in fine, nemtii avura una armata intrega innaintea Laon-ului. Veni diu'a de sambeta si de una-data cu ea si or'a capitulatiunei, ca-ci ar' fi fostu lucru absurdu a cugetã la vre-o resistintia. Dreptu-ace'a comandantele predece cetatea, si principele de Mecklenburg-Schwerin o ocupa. Unu numeru de oficierii si cavaleristi au mersu in citadella. Pre candu masele inimiculu se apropiau d'in departare catra cetate, pre pardosel'a citadellei se audia sunetulu pinteniloru si tropotele militariloru ce intratera in ea. Putienu dupa ace'a, pamentulu se cutremurã numai decãtu, si aerulu se sguđu prin unu sunetu terribilu. Cieriulu si pamentulu pareau a se frange. Dupa acea urmã una tacere infortoria: dealulu s'a desfacutu si cutropitu, si cetatea Laon a incetatu d'a mai esista.“

Diuriulu „Echo de Bruxelles“ publica, in Nr. séu de la 8. sept., urmatoriele date despre bombardarea cetatii Montmédy: „Vineri-a d'in urma a venitu ca parlamentariu unu oficieriu de dragonieri, si sambeta a sositu altulu, provocandu ambii cetatea ca se capituleze. Comandantele cetatii, Rôboul, li respunde prin una refutare resoluta. Diu'a de domineca fû liniscita. — Se vedeau avangarde de ulani numai in siesu. Ieri innainte de media-di, la 9 ore si diumetate, bateriile postate in padure, fara ca trupele se fia sciutu ce-va despre ele, au inceputu unu focu terribilu, care se continuã pana la 11 ore si diumetate. Pre tempulu acestu-a, cetatea ardea in mai multe puncte. La media-di, primariulu unei comune d'in apropiare dusesse comandantului unu biletu de la principele Hohenlohe, prin care provocã pre cetatiani se se predè pre langa conditiuni favorabile; totu-una-data i-incunosciintieza, ca li-a datu unu terminu de una ora, pentru a se decide, si ca la d'in contra va reincepte bombardarea. Inse comandantele cetatii nu l'a tienu demnu se-i respunda, si asiè la 1 ora, bombele incepura de nou a ploia a supr'a partii nevatemala inca a cetatii. Garnison'a, constatatoria d'in 2000 fetiori, respunde foculu cu energia. Numerulu impuscatureloru, indreptate contra cetatii, se specifica la 2500. Assediatiu perdura 3 morti si 15 fetiori incapabili de bataia. La 3 ore fû linisce, si assediatori se retrageau in colone. Se pare, ca glontiele d'in cetate au cadu in carale loru cu pravu de pusca, d'intre cari au esplodatu trei. Omenii de prin pregiuru asigura, ca au vedutu trei cara cu morti prusesci si una multime de raniti. A trei-a parte d'in cetate e prefacuta in cenusia.“

Scirile venite d'in Belgi'a ni spunu, ca maresialulu Mac Mahon n'a moritu, ci se afla la pri-

mariulu satulu confinariu francesu Pouru-aux-Bois, in grigea sociei sale. Diuriulu „Organ de Namur“ comunica, ca bravulu maresialu a devenitu ranitu in 1. septevre, la 6 ore demaneti'a, prin urmare indata la inceputulu luptei decisive. De altmintrelea, maresialulu Mac-Mahon a intreprinsu cunoscutulu mersu fatalu numai la ordinulu espresu alu ministrului Palicao si alu comitetului de apanare. Scopulu lui Mac-Mahon, dupa ce si-a organizatu armat'a nimioita la Sédan, a fostu a se retrage la Parisu, inse nu i-s'a concesu esecutarea acestui planu. Indata ce se va mai insanetosia, maresialulu nu va intardã a publicã mai multe acte autentice, prin cari va documentã, ca nu pote fi trasu la respundere pentru nefericit'a catastrofa de la Sédan. — Unu telegramu d'in Vien'a, datatu d'in 15. sept., ni spune, ca maresialulu Mac-Mahon a incunosciintiatu pre ministrulu de resbelu, cumcã dupa reinsanetosiare se va predã ca prisionieru in mân'a prusiloru, pentru ca estu-modu se petreca in mediu-loculu militariloru séi.

Scirile ulterioare ni spunu, ca in 14. sept. au sositu in Parisu 50.000 gardisti mobili, si ca padurea de la St. Cloud s'a dearsu. Unu telegramu d'in Parisu comunica, ca in urm'a unei ciocniri, intemplata la Montereau, in 13. sept., intre ulanii prusesci si voluntarii francesi, cei d'antãi fure respinsi cu una perdere de 60 morti si raniti. — Una alta ciocnire mai putienu favorabile a avutu locu in 14. sept., demaneti'a, la Melun si Briec-Comte-Robert; prusii au prinsu nesce voluntarii francesi. — Unu altu telegramu d'in Parisu spune, ca in 14. sept. s'au signalisatu 150 ulani prusesci in Senlis; arderea paduriloru d'in giurulu Parisului durèza inca.

Gimnasiulu romanu d'in Brasiovu.

In dilele aceste-a primiramu de la on. directiune a gimnasiului mare publicu romanescu de religiunea gr. or. d'in Brasiovu a „diecea programa“ a acestui gimnasiu si a scololoru medie si inferioare lagate cu acestu-a, pre an. scol. 1869/70, redactata de Dr. J. G. Mesiotã, conrectoru si profesoru gimnasiulu. Cuprinsulu acestei programe este: I. In memori'a reposatului directoru G. Munteanu, de prof. St. Iosifu.

Dlu prof. St. Iosifu, luandu-si de basa si indreptariu una biografia scrisa de man'a propria a reposatului, descrie cu multa acuratetia vietia acestui apostolu alu culturai nationale romane, d'in fraged'a-i copilãria si pana la ultim'a-i respirare. D'in acèsta biografia se vede ca G. Munteanu, nascutu in 1812 in satulu Vingardu, comit. Albei-Inferioare, dupa absolverea studiiloru filosofice si juridice in liceulu d'in Clusiu, neavendu alta 'perspectiva de aplicare in patri'a sa, decãtu preut'a fara eclesia, séu advocatur'a fara clienti, in etate de 22 de ani trecu in tom'a an. 1834 in Romani'a. Aici petrecu elu in calitate de prefectu de studie, de inspectoru si profesoru, pana la finitulu lui sept. 1848, candu, in urm'a tristeloru evenimente de atunci, trebui se se reintorca in Transilvania.

La an. 1850 1 se puse in intielegere cu cãti-va barbati zelosi si tari in credintia spre a radica unu altariu, unde se se nutresca foculu sentiului nationalu si asiè a face inceputu la infintierea unui gimnasiu romanu in Brasiovu unde, in 29 apr. 1853, dupa organizarea gimnasiului, fû insarcinatu cu directiunea lui, in care calitate functiunã pana pre la inceputulu an. 1869 candu, lovit de unu morbu parte spiritualu, parte corporalu si dupa suferintie amare mai de unu anu, reposã in 17. dec. 1869 st. v

Despre incordat'a si neobosit'a activitate a acestui barbatu binemeritatu de literatur'a romana ne potemu convinge d'in urmatoriele opuri, la cari a lucratu elu de la 1854—1867: 1) Manualu de geografia, opu tradusu dupa Bellinger; 2) Geografia biblica, opu originalu; 3) Dictionariu germano-romanu, lucratu in societ. cu dlu G. Baritiu; 4) Carte de lectura romana, pentru gimnasiulu infer. in 2 tomuri; 5) Agricola lui Tacitu, testu si traducere; 6) Gramatic'a romana, part. I. si II., manualu introdusu ca carte didactica in mai

multe gimnase; 7.) Svetoni, vietele celor 12 cesari, traducere, opus premiatu de C. Rosetti din Bucuresci; 8.) Germania lui Tacitu, ca preambulu la traducerea completa a acestui autoru latinu; 9.) Grammatica latina, in 2 tomuri pentru cl. I. si II. a gimnasiului; 10.) Horatiu (seu precum repositulu obciniua a-lu numi: Tat'a Horatiu), edatu cu note dupa cei mai renumiti explicatori ai acestui poetu filosoficu, greu de intelesu.

Dlu prof. St. Iosifu, desemnandu in trasure generale caracterulu lui Gabriele Munteanu, ni spune ca inca din copilaria era de la natura tacutu si meditativu si ca acesta facultate fundamentale a sufletului seu s'a dezvoltatu cu timpul, prin suferintie si esperintie, pana la gradulu de susceptibilitate si neincredere; cu tote aceste-a elu avea una infatisiare si una portare demna de chiamarea sa; era acuratu si consciintiosu in afacerile sale; avea maniere fine impreunate cu seriozitate; era pedagogu severu, dar indulgentu ca unu tata iubitoru; scopulu si aspiratiunile lui erau: a forma din junii incredintati conducerei sale caractere tare si constante; a sadu in inimile lor modestia, amore si devotamentu catra totu ce e bunu, fgunosu, nobilu si adeveratu, si a descepta si nutri sentimente de patriotismu, nationalitate si mandria nationale.

Fericiti sunt toti acei-a cari, la despartirea lor de acesta lume ingrata, nu sentu palpitarea intimei si musttrarea consciintei, si cari cu multumire sufletesca desierta pocalulu mortei inesorabile spre a trece si a se asiedia intre umbrele eternitatii; acesta fericire inse putieni o cauta si numai acelor-a este data, cari potu dice ca Munteanu: „Am facutu totu ce am potutu pentru progresulu si binele fratiloru de unu sange; am traitu si sentiu, ca nu in daru am traitu.“

Partea II. a programei contine diferite sciri scolastice si anume: 1) Planulu de invetiamentu pentru obiectele in cele optu clase gimnasiale, care planu este totu celu vechiu, adeca celu observatu la gimnasele germane, numai cu unele mici schimbări pretinse de cerintiele timpului si de impregiurari. Cu bucuria vedemu, ca intre obiectele relative obligate, in prima linia se afla limba franceza, care s'a propusu gratuitu de dlu prof. gimn. Ionu Lengeru in doue despartimente cu cate 2 ore pre septimana. Totu gratuitu a propusu dlu I. Lengeru limb'a franceza si in cl. IV. de fete. Urmeza apoi desemnulu, care numai scolariloru din gimnasiulu superioru s'a impartesitu ca studiu relativu obligatu, pentru cei din gimn. inferiore este studiu obligatu, si, in fine, gimnastica, ca obiectu liberu; 2) Materiale din auctorii clasici cetite in anulu scol. 1869/70; 3) Impartirea obj. de invetiamentu intre profesori, dupa clase si ore; 4) Numerulu gimnasistiloru in an. scol. 1869/70; de a i vedemu, ca la inceputulu anului a fostu 223, era la fine numai 192 scolaru regulati si 10 privatisti; 5) Societatea de lectura a gimnasistiloru superiori impreuna cu cei din cl. IV. si din cl. comerciale. Bas'a la acesta societate s'a pusu inca in an. scol. 1868/9, la initiativ'a scolariloru octavani din acelu anu si, bucurandu-se de scutul on. corpu profesoralu si de intiept'a conducere a unui-a dintre dd. profesori, care se alege in fia-care anu de catra scolaru spre scopulu acestu-

a, societatea va progresá si inflori. Sub Nr. 8. vedemu, mediile de invetiamentu, si adeca: a) Bibliotec'a gimnasiului, carea s'a sporitu in decursulu anului scol. 1869/70 cu 362 opuri, intre cari si putiene diuarie si foie periodice, aproape tote daruite; b) Cabinetulu zoologicu, care s'a sporitu cu 52 bucati, intre cari numai 5 daruite; c) Cabinetulu mineralogicu s'a sporitu prin daruire cu 3 bucati; d) Cabinetulu fiscalu s'a sporitu prin cumperare din partea directiunei cu patru elemente bunseniane; asemenea s'a sporitu si cabinetulu matematico-geometricu si celu numismaticu parte prin cumperare din partea directiunei si a efortei, parte prin daruire.

Este degi cunoscutu, ca cu inceputulu an. scol. 1869/70 s'au deschisu in Brasiovu scol'a comerciale si cea reale cu cate una clasa si s'a pusu de o-cam-data sub directiunea gimnasiului, intocmindu-se scol'a comerciale dupa academi'a de comerciulu din Vien'a si Pest'a, era scol'a reale dupa planulu scoleloru reale inf. din Austro-Ungaria. Numerulu scolariloru in cl. comerciale a fostu 6 er' in cea reale 16. — Tragemu atentiunea on. publicu romanu a supr'a acestoru institute din urma, unicele pana acum la romanii de d'ineoce de Carpati, si speramu a vede pre viitoriu unu numeru de scolaru mai considerabilu. Insemnamu inca ael, ca, afara de subventiunea anuale de 4000 galb. in favorulu gimnasiului, camerele legislative ale Romaniei au mai votatu in 1869 sum'a de 23,500 lei noui pentru scol'a comerciale si cea reale.

Scol'a normale (patru clase pentru baeti si patru pentru baete) a fostu frecventata de 301 baeti si 81 baete; preste tota 382.

Numerulu scolariloru in an. 1869/70 la scolele centrale romane din Brasiovu face: 223 studenti in gimnasiu; 6 in scol'a comerciale; 17 scol'a reale; 382 (baeti si baete) in scol'a normala; laolalta 628. Acestu numeru a fostu in an. scol. 1868/9: 640, adeca in anulu espiratu se areta una acadere de 16.

Fapte demne de imitatu.

Celui qui rend un service, doit l'oublier, celui qui le recoit, doit s'en souvenir....

Cu tota modestia si veneratiunea esprimu numele marelui mecenate, M. O. D. Michaiu Veghs, parocu romanu in suburbiulu Olaszi din Oradea-Mare.

In zilele trecute conveni cu una personaa demna de tota credintia si stim'a, cu carea conversandu am ajunsu la cunoscintia, ca bravulu romanu si adeveratulu prentu supramemorat'u a ascuratu Seminarului gr. cat. din Oradea-Mare pana la 10,000 fl. la Societatea de ascuratiune transilvana, solvindu anualminte cate 26 fl 93 cr. Nu multu in ante de acesta fapta nobila, totu domnia sa a imultitu fondulu seminarialu cu una sumulitia destulu de frumosa, din alu carei-a interesurii se prevedu doi teneri romani cu tote cele necesarie.

Din cele memorate se vede chiaru, ca acestu beneficiu fu adusu pre altariulu natiunei romane. Natiunea romana a primitu acestu beneficiu; ea debue se-si aduca a minte de elu. Asi e. Natiunea romana e recunoscatori si grata fatia cu mecenatii sei, si ca atare va inscrie in marmore aceste binefaceri, era neci decatu in arena, ca-

rea, ci imparte tesaurii sei intre cei seraci, ca acei-a se-si pota cumpera boi si vaci!

Si de la cine a luat elu acei tesauri?

De la inimicii patriei si nemului seu. De la acei-a, carii au impilat poporulu romanu din mosi stramosi. De la acei-a, carii au rapitu cu forti'a acei tesauri de la poporulu nostru.

Este acest'a vr'o crima?

Dar' atunce secularizarea monastiriloru in Roman'a prin care s'a recastigatu din manele strainiloru usurpatori unu tesauru immensu in folosulu tierii si alu natiunii, acestu actu aplaudatu de tota lumea civilizata asemenea este o crima!

Intr'ace'a noi se trecemu mai departe!

Se ascultamu dara inca unu cantecu, care dora va reversa o lumina si mai clara a supr'a situatiunei din acele timpuri, — si va face a se intielege si mai bine motivulu, pentru care multi tierani romani erau siliti a parasi vetrele loru strabune si a se face — haiduci!

Canteculu e intitulatu „Haiduculu ranitu“, in care elu se plange catra mama-sa astu-felu:

— Du-te, mama, cu noroculu,
Si me lasa-aici cu foculu,
Ca de-acum nici mam'a pote
Se me scape de la morte!
Catu am fostu eu neatinsu,
Multe curse am invinsu,
Multi secui am seceratu,
Ca se-mi facu pamentu curatu.
Dar' acum mi-a venit rondulu
Se me ducu si eu ca gandulu,
Se me ducu din acestu locu,
Unde-e robot'a cu focu!

Aceste cuvinte „robot'a cu focu“ ni explica totulu.

ci dupa dis'a italianului: „G'ingrati scrivono i benefizi nell' arena, ma i grati nel marmo.“ Pote fi ascuratu bravulu si marinosulu contributoriu, ca din partea natiunei faptele sale cele maretie nu voru fi uitate neci candu. Intr'adeveru, considerandu greutatile nenumarate, cu cari marinosulu mecenate, lipsitu de bratiulu dreptu; de scump'a sa socia, si ingreniatu cu una familia destulu de numerosa, a avutu de a se lupta necontentitu si cu cari se lupta inca si asta-di, aceste binefaceri si-ajungu culmea marimei lor, era natiunea romana considera pre supra memoratulu mecenate de celu mai fidelu fiu, si lu recomanda preutimei si inteligintiei sale de modelu. Preuti, cu crucea in frunte! pasiti rapede inainte, urmariti pre bravulu vostru consotiu si conationalistu adeveratu! Era tu, bravule mecenate, pasiesce cu energia pre calea inceputa, si te vei bucura de fructulu osteneleloru tale!

Unu Muresianu.

Domnule Redactoriu!

In anuciulu meu despre deschiderea preparandei de statu din Dev'a, cu 1-a Optobre a. c., au remasu din scapare de vedere doue puncte neamintite: unulu, ca literatur'a romana se va propune de unu bagatu de specialitate nascutu romanu; alu doile, ca gradinaritulu se va tracta cu o atentiune deosebita.

Te rogu deci, domnule redactoriu, a da publicitatii si acesta intregire, si a primi din parte-mi ascuratiunea destinsiei mele stime.

Dev'a, 13 septembrie 1870.

Inspectoriulu scolasticu:
Ludovicu Szeremley, m. p

Economicu.

Sistemele de agricultura la Romani.

Daca la ori-ce intreprindere este trebuintia de unu sistemu, de unu planu, apoi acest'a e cu atatu mai necesariu in portarea economiei campului, ca-ici agricultura este intreprinderea cea mai necesaria pentru lume si ca, pentru portarea ei cu succesu, se recere sciintia, cunoscintia intinsa despre clima si atmosfera, despre pamentu, elementele sale, despre diferitele substantie din cari este compusu, cunoscerea impregiurariloru locali, a poporatiunei, a starei mercantile, ba se recere chiaru si una combinatiune a viitorului, si, afara de aceste, sunt necesarie cunoscintiele vietiei si datinele poporeloru invetinate.

Omulu se ocupa de agricultura din timpurile cele mai vechie; de atunci pana asta-di agricultura a facutu mari progrese. La inceputu, economia se marginea la prasirea vitelor, de unde vedemu chiaru in sant'a scriptura facundu-se amintire de turmele cele mari ce omenii posedau pre acele timpuri. Semenatur'a granelor era forte marginata, ba, a fostu de siguru tempulu, candu era cu totulu necunoscuta, ca-ici omenii si-poteau acoperi tote lipsele lor, cari erau putine, prin prasirea vitelor. Imultindu-se omenii, agricultura s'a latitu din ce in ce, si poporele si-alesera tiere fertile, pentru a le pote cultivá mai lesne. Inse pre langa numerulu omeniloru s'a

Nu trebuie se vi spunu, ce a fostu robot'a, ca-ici suntemu in Transilvania....

La inceputulu secolului presente s'a ivitu in Roman'a unu haiducu vestitu, pe care poporulu — din caus'a colorei perului seu — l'a poreclitu „Bujoru.“ Elu era fetioru boerescu la mos'a unu boeriu; fiindu inse rau batutu intr'o di de stapanulu seu, Bujoru a apucatu calea codrulni, ca se-si resbune in contra boeriloru.

Poporulu — batutu de boerii sei, nu odata ca Bujoru, ci necontentitu, si fara de mila, in decursu de secolu, — l'a salutatu cu aceste s're:

Frundia verde de negera,
A estu Bujoru in tierra!
Bate, preda, nu omore,
Pe ciocoi i baga 'n fiere.

Bujoru s'a rescolatu in contra ciocoilor. Elu — precum dice canteculu — a batutu, predatu, inse n'a omoritu, ci numai pre ciocoi i-a bagatu in fiere.

Din asta cauza poporulu l'a si iubitu multu!

Din urmatoriile s're se va vede, ca de Bujoru nici chiar' fetele nu fugiau:

Ici in vale, cole 'n vale,
Suna-unu glasu doiosu cu jale,
Glasu frumosu de feta mare,
Bujoru prinde-o sarutare!
Ici in vale, la perfu,
Doue fete spela grau,
Bojoru le tiene de brau.
Ici in vale, la fantana,
Doue fete spela lana,
Bujoru le stringe de mana.

FOISIORA

Cantecele haiducesci

Discursu cetitu de dmlu Iosifu Vulcanu
in Adunarea de la Nasodu, din 8 augustu.

(Fine.)*

Dar se ascultamu unu altu cantecu! Este unu dialogu intre mam'a si fetiorulu ei haiducitu.

Mam'a:

— Frundia verde, stejarelu,
Dragulu mamei voinicelu,
Lasa-te tu de predatu,
Ca te-i plange spendiuratu!

Finlu:

— De-asiu sci, mama, c'ar' fi-asiu,
De predatu nu m'asiu lasa!
De-ar' veni primaver'a,
Se punu sieu'a pre siarg'a,
Se-mi ascutu sabior'a,
Si se plecu in Craiova,
Se me tienu pre la strimtori,
Se ucidu din turci si greci,
Se rezezu la parpaleci,
Ca se cumperu boi si vaci,
Se impartu pre la seraci!*)

Pote-se ore mai bine caracterisa vietia, ideele si aspiratiunile haiduculu, decatu prin aceste s're din urma ale cantecului?!

Elu nu se ingrigesce de sine, nu vre a-si imulti ave-

*) Vedi Nr. 87 si 88 ai „Feder.“

*) „Informatiunile Bucurescene“, nr. 114 anulu 1870.

immultitu și numărul necesarilor; cerințele statelor se măria d'în d'în d'în, și totu în această proporție s'a suitu și contribuțiile. Dările se plateau mai de multu în produse brute, înse nefiindu aceste totu-de-un'a corespunditorie pentru schimb și comerț, s'au inventatu b a n i i, cari se puteau împarti până la cele mai mici unități; și asié b a n i i a ajunsu a fi midiu-loculu celu mai generalu pentru comerț și răspunderea contribuțiilor de stat. Înse pentru ea s'au aiba omulu bani, trebuia să produca, și cu câtu se plateau mai bine produsele, cu atât'a erau omenii mai indemnati la cultur'a pământului. În urm'a acestui indemn, agricultur'a încep' a înainta, și, precum ni demustă istori'a și nenumeratele urme ce se afla încă și astăzi în țările locuite de stramosii noștri, Romanii antici au știutu avântă agricultur'a la unu grad de perfecțiune, la care nece chiaru contemporanii noștri n'au ajunsu; dovada sunt: apeductele și mediu-locele de irigațiune cele fără asemănare a le Lombardiei.

Itali'a și Rom'a deveni prin agricultur'a una gradina d'în cele mai frumoase; înse de-si natur'a nascuta în Romani de a lucră și cultivă pământulu i-a indemnatu a avântă agricultur'a la cea mai înaltă perfecțiune, cu toate aceste diferențe în capitale în multimea populației, împreglurările comerciale, asiguranti'a d'în afara și una mie alte cercuri au facutu, că agricultur'a nu eră în asemene grad înaintat în totu imperiulu romanu. Nece nu se pote dice, că agricultur'a la Romani ar' fi fostu condusa pretotindene după unu și același planu s'eu sistem. Sistemele lor de agricultur'a au trebuit să fie multe și diferite, căci, precum șcim, lumea romana eră latita, și, prin urmare, teritoriulu romanu aveă cele mai frapante diferențe în clima și locuri, cari neci una data nu permitu unu și același sistem de cultur'a.

Într'adeveru, după cum ni arăta urmele și ni spuș scrierilor antici, Romanii au avutu mai multe sisteme de agricultur'a: de la celu mai perfectu ce se pote până la celu mai primitiv alu nomadilor.

Sistemulu celu mai latitu a fostu celu cu trei câmpuri; adeca, totu hotarul eră împartit în trei părți, d'între cari dou se cultivau, eră un'a remană ca imasiu (spre odihna). Cum că acestu sistem a fostu celu mai corespunditoriu și mai raționalu, se vede de acolo, căci mai toate poporele l'au adoptatu și l'au sustienutu în decursu de mai multe secole, și numai putiene diecenie au trecut decandu țările apusene ale Europei, avendu una populațiune mai dese și înaintandu în fabricațiune și manufactur'e, au adoptatu altu sistem de cultur'a. Producțiunea eră pr'ă putiena pentru ca să se pota sustiene toate sufletele, lucrulu eră efînu, panea scumpa: toate aceste au indemnatu pre agricultoriu a cultivă pământulu mai bine și a-si face altu sistem; ba și împregiurarea, că s'au radicat multe fabrice, a contribuitu multu la schimbarea sistemului vechiu de agricultur'a.

Romanulu nu a fostu sub împregiurări asié de ferice, căci până ieri-alalta a fostu mereu conturbatu de orde barbare, ba încă și astăzi este asupritu de jugulu tiraniei, este mereu neliniștit, persecutatu și aruncatu chiaru de pre pământulu stramosiescu; jafurile se întempla mai în toate zilele, asié încatu romanulu n'a fostu de secali și nu e neci astăzi ferice de a pot' dice, că ce'a ce

are în mână și în posesiunea sa este a lui, căci manea se scola unu baronu A p o r care, ca și antecesorii săi, va striga, că chiaru și ceriulu încă este alu său, — prin urmare romanulu n'a potutu să propasiesca în una agricultur'a mai corespunditoria cerințelor de astăzi în loculu celei ereditate de la stramosii, ba se pote dice, că și d'în astă'a perdutu, căci neasiguranți'a e pedec'a cea mai mare la ori-ce înaintare.

Totu ce au dara romanii în privința culturai pământului, este numai ereditate de la stramosii lor, ba, precum accentuaramu, d'în cauză timpurilor vitrege au scapatatu și aci.

Luandu toate țările și provinciile locuite de romani, aflăm numai dou sisteme de agricultur'a, și a nume celu mai estinsu este sistemulu cu trei câmpuri, eră alu doilea sistemulu pastoralu, care se afla în vigoare în giurulu Carpatilor atât în Ungari'a, Transilvani'a, Bucovin'a, câtu și în Romani'a libera.

Sistemulu cu trei câmpuri este același, prin care toate locurile ce se afla sub cultur'a se împartu în trei părți egale, d'între cari un'a se întrebuintieza pentru fructe de toamnă, alt'a pentru fructe de primaver'a, eră a trei-a se lasa ca ogoru.

După acestu sistem se producu mai cu deosebire fructe cari servescu omenilor spre nutrire, și ar' fi unu d'în cele mai cu cascigu și profitu. Înse ca să potemu țien' pământulu în putere, — căci numai asié ni pote aduce folos, — se recere b a l e g a r i u, și ca să potemu gunoi '3 parte d'în pământurile noastre, se recere multu b a l e g a r i u. Anume, pentru a gunoi bine 1 jugeru de pământ, se receru 350 centenarie s'eu 18 cara de gunoi bunu și gras; eră pentru a pot' av' gunoiu, se recere nutretiu și vite. Procediundu mai de parte în explicatiunea noastră, vomu spune, că la câte 3 jugere de pământ se receru câte dou vite mari, cari să ni produca gunoiulu necesariu. Dacă, după sistemulu d'în cestiune, d'între aceste trei jugere: unulu va fi semnatu cu grâne de toamnă, alu doilea cu grâne de primaver'a, eră alu treilea va reman' de ogoru, vomu casciga după jugerulu d'antâiu 30, eră după alu doilea 20 centenarie de paie, la olalta 50 centenarie cari, nutrite, ni dau 115 centenarie balezario, prin urmare ni lipsescu încă 235 centenarie (125 + 235 = 350) pentru ingrasarea unui-a d'în cele trei jugere. Ca să potemu casciga aceste 235 centen. balezariu, trebuie să avemu 102 centen. f'nu și paie, cari nu se potu stringe de câtu de pre 2 jugere f'natie bune; prin urmare s'ar recere ca, după 3 jugere pământu aratoriu, să mai avemu 2 jugere l'iveda buna; înse, considerandu că vitele ambla prest' tota ver'a la pasiune, se pote dice că, în genere, 1 jugeru de f'natie bunu este de ajunsu la 3 jugere pământu aratoriu.

Candu una moșă se afla sub aceste condițiuni favoritorie, adeca pote dispune de l'ivedi, f'natie destule; candu una moșă este provădiuta cu destule vite și mai alesu oi spre a produce gunoiulu trebuitiosu; candu pre una moșă se afla povarne (palincarie), berarie, fabrice de oleiu și zaharu și alte stabilimente în cari se prelucrează multe produse (cumperate d'în piața și cascigate de pre ea) cari dau remasție grase, pentru esemplu, borhotu (braha), tescovina și mai multe alte surrogare, cari sunt

escelinte spre nutrirea și ingrasarea vitelor, și balezariulu cascigatu de la aceste e grasu și cu putere; în fine, candu una moșă se afla în apropiere de orasie mari și, afara de condițiunile memorate, pote încă dispune de bratie lucratorie multe și efîne: una asemene moșă pote să aiba unu venitu forte mare prin produciunea de cereale, cu atâtu mai vertosu, cu câtu trebuinti'a e mai sentita, cu câtu comerțulu e mai deschis, cu câtu în acelu țienutu manufacturile și fabricațiunile sunt mai dezvoltate și, în fine, cu câtu numărulu sufletelor cari se ocupa cu industri'a e mai mare.

Toate țările locuite de romani, cu forte putiena esceptiune, sunt, asié dicundu, între baricade; provinciile romane nu se bucura de unu comerțu adevăratu, de-si romanulu încă contribuie cu milioanele la facerea călilor de comunicațiune, drumurilor ferate, la regularea de ape, etc. În alte țări, mregele călilor ferate se ajungu un'a pre alt'a, regularea apelor și facerea de siosele bune înainteza, înse țările locuite de romani abié cunosc d'în audi, ce va să dica drumu ferat, vaporu, și alte. — Siosele de cari se bucura mai alesu sasimea d'în nefericit'a Transilvania sunt sustienute d'în fondurile țării, căci numai sasii și magarii au fostu pururea sufletulu și anim'a guvernelor despote; numai lor li s'au concesu pururea totu-feliulu de adunări, societăți, reuniuni, până candu romanulu a fostu și este destinat, ca să i se storea medu'a, ca să fie împilatu și jafuitu de totu. Fabricațiunea și industri'a nu este între romani; și de unde ar' fi? candu chiaru și astăzi toate călile sunt închise romanulu pentru a se pot' ocupa de meserie, și dacă unulu s'eu altulu a îmbrățișatu care-va ramu alu industriei, n'a potutu să înainteze decâtu ca anevoi, ba cei mai multi au trebuit să se lase, pregătindu-li-se caderea pentru totu-de-un'a. — Comerțulu în provinciile romane este neînsemnat, industri'a înăpoiată, și romanulu n'ă i-a remas decâtu câte unu petecuti de pământ, care numai cu sacrificarea vieții a potutu a s'lu conservă și care rode încă reu'a anima a dusmanului ce a doritu și dorește a aduce pre romanu la sapa de lemn.

A sositu tempulu, ca romanulu să se destepă și să cugete d'în și nopte nu numai a pastră ce'a ce are, ci și a mai casciga, căci sufletele se immultiescu, lipsele se îndoiescu, și celu ce remane, perdutu va fi.

(Va urmă)

I. Chitu.

VARIETATI.

*** (Una Scola agricola) s'a deschis, prin staruinti'a D-lui Ionu Ionescu, la 29 augustu în Bradu (Romani'a), cu cursu de trei ani. „Column'a lui Trajanu“ publica regulamentul lucrărilor și studiilor ce se voru propune elevilor. În anul antâiu elevii se aplica la lucrările manuale cele simple cari se esecuta, fără concursulu vitelor, cu harletiu, sapa, furc'a, grebl'a, lopat'a, cu secerea, cos'a, cu amblaciulu, ciurulu; asié dara elevii se voru deprinde, în acestu anu, mai șema cu la toate lucrările rurale, câte face omulu cu mânele și fără vite. În anul alu doilea se facu lucrările anului antâiu, la cari se adaugu și lucrările ce se facu cu ajutorulu vitelor. În anul alu treilea

Ici în valea lui Terinte,
Doue fete culegu linte,
Bujoru le scote d'în minte!

De cum-va manele lui Bujoru erau petate cu sange nevinovatu, de sigura fetele aru fi fugitu de elu cu grăza, și nu-lu iubiau.

În urma înse f' prinsu și Bujoru și dusu înaintea d'ivanului. Acolo lu-întrebara, că omoritu a elu multi crestini?

Er' Bujoru cruce și facea,
Și cu dreptulu răspunde:
— Mortu de omu eu n'am facutu,
Dar' ciocoi multi am batutu!
— Stefane, Bujorule,
Unde ti-sunt averile,
Ca să-ti scapi tu d'ilele?
— Le-am ascunsu pre la copaci,
De ajutoriu la cei seraci,
Să-si cumpere boi și vaci!

Va să dica, Bujoru și-poteă mantui vieti'a, de cum-va descoperia unde și-a ascunsu averile; elu înse preferă a mori, ca astu-felu să pota dá „ajutoriu la cei seraci“, ca acei-a „să-si cumpere boi și vaci!“

Unu omu, care preferă moartea în locu de a deveni traditoriu; unu individ, care se sacrifică pentru interesele poporului: este elu ore unu hotiu?

Și poporulu, celu-ce iubescu pre acei-a, cari au luptatu, suferitu și moritu cu abnegatiune pentru d'insulu este elu ore demnu de insulta!

A, taceti, ure caluzniatorie, căci oper'a voastră e — infama!

Dar' timpulu a înaintatu... Mi-ceru scusele pentru că am abusatu atâtu de multu de paciinti'a dvostre.... Numai câte-va cuvinte, și voi termină.

Să resumăm cestiunea!

Scopulu acestei modeste lecture a fostu a resfrange cu poesi'a populara în mână acea acuzatiune a unoru literati străini, că poporulu nostru adora în cantecele sale pre nescă hoti, și că eroii lui sunt nescă ucigasi miserabili....

Ei bine, am avutu onorea d'a analiză mai multe cantece haiducesci, și prin ast'a credu a fi doveditu de ajunsu și claru, că acea acuzatiune n'are nici unu temei.

Am reproduș numai câte-va d'în cantecele noastre haiducesci, căci cadrulu angustu alu acestei lecture nu mi-a permis a cită și mai multe.

Provocu înse pre totu contrarii noștri să scruteze poesi'a noastră populara, și de voru gasi într'ins'a numai unu singuru s'ru, care ar' glorifică hoti'a, talhar'i'a, cu unu cuventu immoralitatea, eu me voiu retrage cu rusine.

Înse nu voru gasi....

D'în contra, voru dá de multe, nenumerate cantece populare romane, cari voru denuncia chiar' contrariulu, cari condamna și despretiescu tocmai pre acei-a, a caror'a pr'amarire li se atribue.

Dar' mai antâiu se cere, ca să se șoa adevărat'a definițiune a cuvintelor „hotiu și talhar'i'a“ — ca nu cum-va d'în ignoranță să deă aceste numiri chiar' adevăratilor luptatori ai libertății.

Casulu d'în urma ni s'a întemplat de multe ori A nu vedemu, că ignorant'i'a insocita cu nerusinare a calificatu de „hotiu“ și pre acelu martiru alu nostru, carele la 1784 a cantatu:

Haidati, fetiori, după mine,
Să ve'nvetiți a trăi bine!

Audîndu aceste, nu potemu să răspundem altu ceva, decâtu să esclămăm:

..... Asié a fostu totu-de-un'a,

Că de celu gonitu se lega clevertirea și minciun'a,
Precum muschiulu se latiesce pre copaci, pre care-lu tai,

Și nu-lu lasa pan' ce vermii nu-lu prefacu în putregai.

Seraculu țieranu, ce-si perde vitisierele s'eu plugulu,
Robulu osindit', ce fuge, blastemandu biciulu și jugulu,

Toti cei slabi, isbiti de sorte, de nepasti încungiu-rati,

Afla 'n codru mangaiare și ni dau nume de frati!...
Candu privesci tota Moldov'a, parasita 'n jafu și sila,
Pre cei buni în nepotintia, pre cei rei fără de mila;
Veneticulu și paganulu, celu de nemu și celu bogatu,

Numai ei avendu dreptate și la voda și la svatu,
Caciuliti de tota lumea, fara grige de nimica,
O! atunci ti-pare bine, candu de-odata se radica
Spaim'a de haiduci în țiera, nascuti d'în alu țierei chinu,

Precum o dorere cruda nasce 'n pieptu cât'unu supinu!*)

„Familia“

*) „Res anu și Vidra“ de B. P. Hasdeu, edit. III. pag. 54.

se facu una parte d'în lucrările anului alu doilea, si altele, precum facerea stogurilor, mecanica agricola, functiunile siefului de servitiu, comptabilitatea, etc. Afara de aceste lucrări practice, ditectorul scolei va dá si esplicatiuni teoretice, cari se referesc la toate materiile de agricultura Cartea intitulata. **Leccióni elementare de agricultura**, facuta de Directorulu scolei normale primarie d'în Bucuresci, se va dá eleviloru spre a li inlesni cunoastintele teoretice. La inceputu fia-carei lune, elevii citescu in **Calendarulu bunulu cultivatoru** lucrările lunei ce se incepe. Joi'a, elevii citescu **Gazeta satelor** si alte diuarie agricole. Se voru propune inca: aritmetica, geometria, desenulu topograficu, igien'a vitelor, curarea boletorloru celoru mai simple, horticulura, apiculura, silvicultura, intrebuintiarea machinelor agricole, etc. Ori-cine vede folosulu acestor scole, cari aru trebui să se imultiesca si in Romani'a si la noi d'incoace de Carpati, că-ci numai asié s'ar' poté ameliorá starea materiali a poporulu nostru si s'ar' aduce unu sistemulu mai ratiunabilu in economi'a rurale. Asié ar' poté scapa poporulu nostru si de insielatiunile jidaniloru si ale altor straini, cari se sposescu ca locustele.

Una scena emotiunatoria.
Diuariele d'în Berolinu enaréza una scena emotiunatoria despre unu francezu ranitu. Si anume, acele-a fusese, inaintea de erumperea rebelului, secretariu privatu, si devenindu ranitu, trebui să se taie mán'a cea drépta. Dupa amputare, luá mán'a taiata in mán'a cea stanga si, sarutandu-o, diése: „Cu mán'a acésta am sustienutu pre betran'a mea mama.“ Dupa ace'a o puse langa sine, si se intorse cátra pariete cu una resignatiune admirabila.

Sosirea lui Victoru Hugo in Parisu. Marele si celebrulu poetu alu secululu presente, V. Hugo, sosindu la Parisu, fu primitu la gara cu mare entusiasmu, de unde apoi, insocitu de fetiorulu s'eu Carolu si de nor'a sa, intrá in capitala in trasura deschisa. In strad'a Laffite i esé una multime de poporu inainte, i oprí trasura si i aduse una ovatiune, voindu totu-una data a-i desprinde caii spre a-i trage trasura; celebrulu poetu inse nu concesse, dar' se adresá cátra multime cu cuvintele urmatorie: „A salvá Parisulu, nu va s'edica a salvá Eranci'a, ci a salvá lumea. Parisulu este centrulu omenimei, elu este cetatea cea sánta. Cine ataca Parisulu, ataca intregu genulu omenescu. Parisulu este capital'a civilizatiunei, carea nu reprezenta nice imperiu nice regatu, ci reprezinta pre intregu genulu omenescu in trecutulu si in presintele s'eu. S'e se profaneze, dirime si asalteze una asemenea cetate, una asemenea capitala, vetr'a luminei, centrulu spiritelor, animelor si alu sufletelor, creerii cugetarei generale, — si prin cine? prin

una invasiune de selbategi — acésta nu se pote! (Bravo! d'în tote pártile.) Cetatiani! Parisulu va triumfa, pentru cá elu reprezenta ide'a omenesca si instinctulu poporulu, etc.“

Diurnalulu oficialu francesu publicá d'filele aceste una corespundintia d'în Bucuresci, prin carea se areta Franciei simpatiele viue ale Romaniloru pentru ea, manifestate si la 15. augustu. Totu acele diurnalu oficialu spuse, cá d'în Bucuresci subscripitiunea pentru ranitii francesi a datu pána la 10. augustu circa 10,000 lei noui. In comparatiune cu alte orasie d'în alte tiere e binisioru! — adaugu „Inform. buc.“ — Nu ne indoimu, cá subscripitiunile spre acéstu scopu s'au imultitu de atunci incoce in Romani'a, éra cátu pentru simpatiele Romaniloru cátra Francia, ele au fostu si voru fi pupurea in mense. Daca amu poté crede, cá misticu burgheriloru d'în Pest'a are vre-una opiniune politica, s'ar' poté diése, cá pestanii inca erau, in majoritatea loru, pentru Francia Comitétulu constituitu in Pest'a aduná pentru raniti 1400 fl. val. austr.; diumetate d'în acésta suma fu data consulului francesu, era consululu prusescu refusá d'a primi ce-a-l-alta diumetate, sub cuventu, cá germanii se voru ingriji de ranitii lor. Foiele guvernamentale magiare scrisera cu multa indignatiune despre acéstu refusu duru si vatematoriu — precum se esprimu ele — alu consulului prusescu. Inse ce s'ededi! „Reform“, diuarulu dlu **Andrássy**, care pána la unu tempu éra celu mai simpaticu pentru Francia, asta-di, facundu unu saltu mortale, predica d'în totu sufletulu amicitia si relatiuni bune între Prussi'a si Austro-Ungari'a! Pentru ca? Pentru cá s'au ivitu cestiunea romana la Bucuresci. Se diése, cá Dlu **Andrássy** ar' fi si cercetatu pána acuma pre **Bismarck** la cartirulu generalu. Vedeti, ce politici au magiarii nostri? Daca nu i-amu cunoscutu pána acuma bine, apoi s'e-i cunoscemu una data. Ori-cine pote vedé cá, precum s'au aliatu magiarii ieri cu centralistii nemti austriaci, asié se voru aliá mane cu prusii, poi-mane cu rusii si ori-candu cu oricine, numai ca s'ed pote domni preste romani si preste cele-lalte natii apesate. Candu vomu intielege noi pre acésti omeni?

Sciri electrice.

Praga 14. sept. Diése a primitu cu unanimitate adresa majoritati. Propunerea germaniloru de a se alege deputati la sen. imper. s'au respinsu cu 72 contra 47 voturi, de ace'a germanii parasira sala, fara a partecipá la inchiiarea debateri a supra adresei majoritati. — Una de nu-

tatiune, constataria d'în maresialulu supremu alu tierei, d'în reprezentantele si alti optu membri alesi, va predá adresa imperatului. — Maresialulu supremu alu tierei améná diéta, la mandatulu imperatului, pre tempu nedeterminatu.

Florentia, 14. sept. Italianii se aflau domineca ser'a abié patru ore departe de Rom'a. — Se asecura, cá Bixio are ordinu a ocupá Rom'a cu ori-ce pretiu. — Cetatea este in stare de asediú.

Orvieto, 14. sept. In statulu papalu s'au facutu una insurectiune generale in favorulu Italianiloru, trupele papali se retragu spre Rom'a.

Rom'a, 15. sept. Italianii stau degiá sub mური Romei.

Parisu, 15. sept. Ieri au sositu aici 50,000 garde mobile externe; Menotti Garibaldi inca a sositu. — Una ordine de di a lui Trochu diése, cá cerculu fortificatiuniloru Parisului va fi aperatu prin incordarea tenace a spiritului publicu si prin 300,000 puscii. — Ministrulu de interne ordona a se organizá pre totindenea garde nationale stabile. — Scirile militare spunu, cá vre-o 30 dragoni prusesci se aretara ieri in Nogent-sur-Seine, inse tienut'a energica a poporatiunei i fortiá a se reintorse.

Viena, 15. sept. Senatulul imper. s'au deschis asta-di sub presiedinti'a lui Pascolini, cá celu mai inaintatu in etate. Presiedintele si-esprimá, in cuventarea sa de deschidere, parerea de reu a supra absentarei deputatiloru boemi; urmá apoi depunarea juramentului. Deputatii tirolesi n'au sositu inca. — Presiedintele impartesi, cá deschiderea solemn'a sen. imper. prin imperatulu se va face sambeta. Constituirea casei este la ordinea d'filei. — Deputatii federalisti sunt inca neresoluti, cá ore s'ed íde parte la a'egerea presiedintelui, s'eu s'e accepte sosirea deputatiunei boeme.

Viena, 15. sept. Angli'a respinse medioclocirea pacci, de ora-ce Chiers, care se afla in Londr'a, nu s'au inoitu sub nice una conditiune a cede vre-o parte d'în teritoriulu francesu. Diplomatia neutrale s'au convinsu, cá ori-ce negociatiuni de pace voru fi in daru, de ora-ce regele Vilhelmu voiesce a intrá mai antáiu cu trupele in Parisu si a decide acolo între pace si resbelu.

Proprietariu si editoriu ALEANDRU ROMANU
Redactoru respund. interim. **IONU FORUTIU.**

Singurul deponitoriu de inventiuni nove in Austri'a.

Admonitiune. **Pasta Pompadour**, care este adusa in comerciu prin mine si carea, prin efectulu s'eu esoliate a afiatu la timpululu celu mai scurtu una aprobare generale, se afla de unu tempu incoace de mai multe firme, de ace'a innocestiune pre onorabilu P. T. publicu, cá adaverata si original'a pasta pentru facia numai in deponitulul subscripsiuni se pote afla curata. Acésta pasta servese spre a curati facia de ori-ce pete, cozi, poingine, adeca spre conservarea, infumeliiarea si intinerirea pupilu. 1 sticlietu 1 fl. 50 cr.

Tote sunt cu pastilia. Cine ar' fi creditu mai inelnie, cá se va inventá unu mediu-locu spre a curati ochi la trecerea anului prin arcbele acului; prin unu instrumentu simplu si ingeniosu a accesu, ca ochi cel mai albi, chiaru si in insertu, se pote indra in calu mai subire acu fara multa incordare, si acéstu instrumentu, d'impreuna cu avisarea, costa numai 25 cr., sorta mica 4 cr.

Alungarea doretei de dinti. Ori-c' dorete de dinti, atrasa prin reuma s'eu racire, se vindica intr'unu momentu prin novele picature de dinti de Berolinu. Garanti'a stát'a este de sigurá, incútu daca nu va avé nice unu efectu se retramitu banii. 1 sticlietu, d'impreuna cu avisarea, 30 cr.

Inventiune practica. In fine a succésu a produce unu pravu de tinta, care va multimi pre fia-cine; intruce pre tote cele-lalte státu prin bogata, cáu si prin prestulu bogat; amestecandu-se cu o parte de apa se pote produce momentanu cea mai buna si cea negra tinta stralucioasa, carea se pote intrebuintia indatu. 1 pachetu, de ajunsu pentru una cupa, costa 20 cr.

Pravu brilliantinu. Este unu felu de pravu nu inventatu de metalu, compus chimicu, care corespunde pre deplinu numeli cá i s'au datu. Una obiectu de metalu pretiosu s'eu nepetiosu, care are pete nrite, invesechit si necurabilu, trebesce atezu usoru cu acéstu pravu si indatu primese facia brilliantu. Acéstu pravu curatia si polieza obiectulu cu una tintu surprindeitoru. 1 sticlietu, d'impreuna cu avisarea, 25 cr.

Pasta de politu. Unu mediu-locu nepretubibilu, cu care fia-cine, cu cea mai mare usurelate si fara nici unu ostensela, si note poli frumosu mobilu invesechit si intezecut si alta lucrú de casa. Una sticlietu, d'impr. cu avisare de ajunsu pentru una garnitura de mobite intrega, costa 20 cr.

Globu de curatitu argentulu. Este unu mediu-locu excelentu spre a face s'e lucraca ca si ca-ru aru fi noue, tote obiecte de metalu devenite intezecute (orbe), este neapertu de trebutintu pentru argintari si aurii. 1 bucatu 5 cr.

Inventiune noua. Cerna chimicu substitue pre cea mai buna tinta de notici; daca scrii cu ea, ca cu una cerna ordinaru, pre materi'a (stet'a) ce vótasi se o insemnezi, dupa una singura spalare a stofilu, semulu se areta negru si nesterbibilu. 1 bucatu costa 35 cr.

Pravu de argintulu. Face forte de dese-ori servitu excelente; acésta argintulu in câte-va minutu ori-ce metalu pentru timpu indelungatu si se recomanda cu oserebre pentru obiecte placute cu argintu, cari si nu schimbata coloru. Obiecte de pafonu se potu preface in argintu. 1 pachetu 25 cr.

Unu regulaturu pentru ori-ce felu de orologiu. Este orologiu de sere cu compatu, regulatu si este forte de recomandatu fia-cari omu, de ora-ce dudu acéstu orologiu, in adoveru siguru, se pote indreptá tote orologele mecanice. 1 bucatu fia 25 cr.

Pravu de spalatu. Prin intrebuintiarea acéstu pravu la spalatu, curtiu cine-va timpu, lucrú si basi. Celu mai mare avantaju este inse, cá se curtiu rufele mai multu cá prin ori-care altu mediu-locu. 1 pachetu de unu fontu 20 cr.

Lacatu americane patentate de asiguranti. au una constructiune mianxanta si sunt siguru facia cu ori-ce felu de spazere violenta. 1 bucatu, sorta mica, 30, 40, 50 cr.; 1 bucatu, sorta mare, 70, 90 cr. pána la 1 fl.; 1 bucatu mare cu doua clisaje 1 fl.; 1 bucatu pentru tase (traste) de voligiu 25, 40 pána in 50 cr.

Inelle dentru ochiuri de gaina, facute d'în lana de Angora. Una duzina 25 cr.

Forfeca englese d'în celu mai bunu ociealu; 1 bucatu forfeca de taitu forte fie 25, 35 pána la 45 cr.; 1 bucatu forfeca de brodaritu forte fie 20 pána la 30 cr.; 1 catena pentru forfeca 10 cr.

Cerusele cu masina oferu unu mare avantaju, ele curtiu pre omu de molesé a acuti si anu ascurate contra ruperu ver-vului. 1 bucatu in lemnu 10 cr., in osu 15 cr., 1 bucatu d'impreuna cu locu de pena si cutitu 90 cr., 1 impletura a capsulei, de ajunsu trei lune, 10 cr., 1 bucatu gumu de rasu pentru cerusa si tinta 5 cr.

Scutura pittoreloru de umediela este de recomandatu fia-cari omu spre conservarea sanetati. Prin intrebuintiarea acéstei scuturi (una materia de lustru metzeriana, carea moia pelea si o face impenetrabilu, incútu n'are d'upa cea mai lungu amblare cu ghetele (calciu) prin apa nu se sente umede si astu-felii corespunde scopului in cea mai mare mesura. 1 butlica á 60 cr.

Vicu excellentu, amestecat cu cancionu, dá unu lustru ca de lecu si face palva tramicu. 1 sticlietu (de 1 fontu) 80 cr.

Tint'a magica (farmecatori), se pote intrebuintia in giama si serosiu. Una epistola, scrisa cu acésta tinta, romana chiaru si pentru ochiulu celu mai ageru nu secretu eteraz; numai acelu-a pote curti, care posedo avisarea si aplicatiunile recerute. 1 sticlietu 25 cr.

Mediu-locu practic pentru a curti pantalonii, unu tempu plonou, de intineru si murdariu. 1 pachet 5 cr.

Mediu-locu pericu de a colorá perulu, prin care intr'unu momentu poti colorá periu saru, dupa placu, castalu s'eu negru, si primese totu-odatu faci'a naturalu. Este preparatu d'în plante si nice de cátu stricatosu. 1 cartonu, d'impreuna cu avisarea, 2 fl.

Celu mai nou pravu pentru rugina, garantatu; mediu-locu spre a delaturá ori-ce patu de rugina d'în pandis, matase si d'în ori-ce felu de materia (sofa) fara exceptiune, precum si d'în obiecte de ociealu si de feru. Unu pachetu 35 cr.

Lustru (lacu) de pele englesu, prin care ori-ce specie de pele capetu una elasticitate si una lustru frumosu ca oglinda. 1 butlica mica 25 cr., mare 45.

Celu liquidu, este mediu-loculu celu mai neapertu de trebutintu in ori-ce casa, de ora-ce u ajutoriulu lui pote face cine-va singuru diferite reparaturu, ca se învesc in casa; acéstu celu tinea ani intregi si se pote intrebuintia in stare reca. — Una butlica mare 30 cr.

Inbracaminte de patu, fara mirosu si nepenetrabile spre a impedeca strabateru udului; se intrebuintia la copii, bolnavi si femoi leuse (chendele, pre patulu de nascere). 1 bucatu 90 cr., fi. 1, 20, 1, 50, 1, 70.

Eteru de unuore saponina c. r. priv, delaturu in câte-va minutu tote petele de ori-ce nume si de pre ori-ce felu de materia, fara exceptiune. Acéstu nouu productu intruce prin efectulu s'eu tote fabricatele de acésta natura, de ora ce nu vateni nice chiaru cea mai fina coloru si usca indatu, fara a lasá mirosu. Este de recomandatu cu oserebre si pentru curatirea manusiloru. 1 butlica d'impreuna cu avisare 40 cr.

Pravu contra mandari de pitore. Acésta delaturu molesé a audaru a pittoreloru celu férie neplacutu ce se nasce prin ace'a; conservata si incaltiamintu. 1 sticlietu d'impreuna cu avisarea, de ajunsu pentru 3 lune. 50 cr.

Cimentu (lunu) universalu de Parisu servese spre a impreuná unu simlu, porcelanu, petre, spuma, lemnu, etc. asié, incútu se nu se mai defaca, ci spre a impreuná chiaru lucrú diferitu de e. lemnu cu metalu, sticlu cu porcelanu etc., asié incútu se devina unu corpu. 1 pachetu de acéstu mediu neapertu in ori-ce casa numai 10 cr. — Acésta cimentu in stare liquidu, forte sporicu, 1 butlica 30 cr.

Perte de dinti electrice, prin cari se potu conservá dintii curati, albi, sanatosi si fara mirosu, fara a intrebuintia pasta de dinti s'eu alte medicamente, ci numai cu apa curata. Spre a poté avé mare treceru, s'au fiestatu preliulu unei bucati numai 1 fl. 60 cr.

Maree de sigilatitu epistole, cari pentru comoditatea, estinetatea si pentru incútu a cea siguru sunt de a se preferi oblateloru si cerei rosie, in calitate forte fini, cu firma, insignie, nume, s'eu monogramu d'upa placu. 500 bucati fi. 1, 30, 1000 bucati fi. 2.

Novete masine de aprinde pureci se potu capetu. 1 bucatu 30 cr.

Pene regulatorie, cari se potu adoptá d'upa ori-care mana si ori-ce papiru, asié incútu cu un'a si acé-a si pána se potu face trasarulu celei mai fine, precum si cele mai grose caligrafice. 12 bucati 74 cr.

Pencele adaveratu englese. 1 bucatu cu doue taitie. 20, 30, 40 cr.; cu trei taitie 50, 60 cr., sorta cea mai fina cu trei taitie 60, 70, 90 cr., fi. 1. cu cá taitie 80 cr., fi. 1, 1, 20.

Orava patent, pentru stirpirea totororu storeloru, clotianiloru, nevastuiciloru soboliloru. Vindiaru este garantatu. 1 cutlu mare de tinitieha 1 fl. v. a.

Oleulu de nucé este celu mai bunu pentru a tinea perulu in stare recatu si pentru a dá perulu s'eu descliau coloru inchiu; tote preparate chimice sunt stricatosu. Me sentiu onoratu. pote incocociati pre onor. P. T. publicu, cá posedu unu deponitu de olelu de nucé ne falsificatu, prospectu si dupu-rafinat. Una butlica, mica 25 cr., mare 45 cr.

Mediu-locu radicalu spre a stirpi ochi de gaina calu multu in opiu d'ile, fara a si se mai vedé urmá. Acéstu mediu de nou estatu intruce pre tote de pana acum si de ace'a se voinde pre garantu. — 1 sticlietu dimpr. cu aplicatiunile recerute 40 cr.

Singurul deponitu in Austri'a de olelu de Arnica ne falsificatu, care contine miraculosu efectu, de a lungá doretea de capu de a intari peles capului si navelu si astu-fellu a promove creacera penuliu in tempu forte scurtu, chiaru si in locuri pliesiue; elu delaturu chiaru si mastro'a ce se forma pre capu. Ca medicamentu se intrebuintia acéstu olelu la stiviri, scilintiri, fronturi de membro, reuma, aprinderi, etc. Mái pre largu in descrierea acésta. 1 butlica 1 fl.

Sapunu-glicerinu-transparentu curatu cu cele mai fine mirose. 1 bucatu 5, 10, 15, 20 cr., mare 25 cr., 1 sticlietu pomada de peru unuosa 80 cr., 1 bucatu fectoru adaveratu, unu-rosu, asemenea pentru peru. 20 cr., sapunu glicerinu, liquidu, 1 butlica 25 cr., Crème glicerinu spre a conservá timplu curatu, 1 butlica 45 cr., precum si alti articli de toaletu si parfumu d'în intru si d'în afara, pre alenu.

Pasta excelenta pentru lustruirea pavimentului (podinele odai), dá celu mai frumosu lustru si intruce pre tote cele-lalte in privint'a duratei. 1 sticlietu, de ajunsu pentru 3 odai, 1 fl.

Pasta de pele cu cancionu pentru a curti peles de stricatiune; de recomandatu cu oserebre pentru hamuri de cai, etc. Una cutlu de tinitieha 60 cr.

Cea mai buna pasta pentru bricu. Prin acésta pasta se curtiu ascutiura brieuulu. 1 sticlietu 25 cr.

Neapertu de trebutintu pentru ori-ce casa sunt noui ascutitori patentati, cu cari poti ascuti intr'o minuta, cu multa usurelate si fara nice una ostensela, tote instrumentele de taitu, precum forfeca, cutite etc. 1 bucatu numai 35 cr.

Sapunu medicinu de pacura, numitu si sapunu miraculosu, mediu-locu aprobatu si siguru contra ori-caru bole de pele, lepra, spustura, picingene, ghindure, etc. De intrebuintia la copii si omeni adulti. 1 bucatu dimpr. cu avisarea 25 cr.

Apra cea mai buna vineasa pentru sterpirea petelor, sticlu 10 cr.

Encrivoir. Acésta-a scote intr'unu momentu d'în rufo s'eu d'în alte specie de stofe tote petele de tinta, recateu s'eu degia vechi. 1 butlica 25 cr.

Eteru de musce forte placu mirasioriu pentru odai, salone, bucataria (cuina), si in decaran de 1/4 de ora stirpesce tote muscele. 1 sticlietu 30 cr.

Totu ce e nevedutu devine vedutu; prin novele microscopu de posunaruru, cari marescu fia-ce obiectu de 10-, 20-, 30- pána la 100 de ori, asié incútu se potu vedé chiaru si ani mai ele d'în apr'a curate de beutu, si acéste microscopu se potu intrebuintia in forte multu chipuri, d. o' candu cumperi farina, fructe, legume, la lucrú de tiasu, la analisari si scrutari naturale, etc. 1 bucatu cr. 40, 60, 80, fi. 1, 1, 20, 1, 50.

Morte totororu insectelor molesé! prin essentia de non inventatu, carea omora tote insecte. Acésta are calitate nu numai de a stirpi curandu tote insectele, ci ea contineca si de incubarea loru; de a se intrebuintia contra stielitiiloru, risi, molitoru, puceliloru etc. 1 butlica mare 80 cr.

ADNOTIUNE: De ora-ce la inventii articli se si falsifica, tragu atentuniua onor. P. T. publicu, cá nu m'au in deponitoriulu subscripsiuni se potu afla curati. Lista pretiuriloru totororu obiectelor, ce se afla in deponitu, se dá gratis.

Totu odatu facu atenti pre onor. locutori d'în provincia asupra departementulu meu de comisiuni, este uniculu de felulu acésta-a, care esecuta inte si eftinu ori-ce comisiuni, in ori-ce privintia, este deci de recomandatu la numerose comandari.

A. FRIEDMANN in Vien'a, Praterstrasse Nr. 26.

(6-14)